

To už říkal Havránek aneb Jak uchopujeme dějiny lingvistiky rukověť

– příspěvek je úvahové povahy, neklade si za cíl komplexní analýzu problematiky

Úvod

- lineární, chronologické pojetí vývoje (jazyko)vědy
 - kumulativní pojetí: jde o neustálé hromadění poznatků
 - pojetí paradigmatické (Kuhn): vývoj vědy spočívá v přeměňování paradigmat
- i Kuhnovo pojetí je v principu lineární

„To už říkal Havránek“

- Kuhnův pojem „paradigma“ velmi obecný
- má smysl mluvit o nižších stupních: paradigma osobní a paradigma textu
- osobní paradigma
 - osobní model světa, jako určitá východiska, předpoklady, přesvědčení určitého autora
 - značně proměnlivé: osobní „vědecké revoluce“
- paradigma textu
 - samotný vědecký text je něco, co vypovídá mnohé o tom, „co stojí za tím“, o určitém modelu světa, o různých předpokladech a východiscích
 - tři stupně vypovídání textu o svém paradigmatu
 1. rovina explicitního
 2. rovina implicitního
 3. rovina „prázdných míst“
- předpoklad smysluplnosti: Pokud předpokládáme, že je text smysluplný, můžeme mluvit o smysluplném (správném) vyplnění prázdných míst
- co říkáme slovy „To už říkal Havránek“?
 1. Nesmysl I. – o určité věci mluvil Havránek explicitně jinak.
 2. Nesmysl II. – tvrzení o určité věci vycházelo z jiných implicitních předpokladů a východisek.
 3. Nesmysl III.? – Havránek mluvil o stejné věci, vše sedí na explicitní i implicitní rovině, ale může zde být disproporce na rovině prázdných míst.
 4. Říkáme zcela totéž, co říkal Havránek (= plagiát?).

Teoretická nesmyslnost vs. realita

- tvrzení musí mít nějaký smysl, jinak by ho lidé neřikali
- Pavel Novák: funkční úseky, jejich míšení v rámci textu (Poznámky o jazyce lingvistiky, SaS, 44, 1983, s. 83–90.)
- zde: paradigmatické úseky a jejich míšení (spojení určitých textů, které mají jiné paradigma, tj. jiné předpoklady, východiska, vidění světa)
- tři vysvětlení:
 1. Vložený paradigmatický úsek je reinterpretován.
 2. Paradigma nového textu se podvoluje paradigmatu textu citovaného.
 3. Vzniká konflikt paradigmat.
- k míšení paradigmatických úseků dochází vlastně ve všech textech, kde se užívá jakýchkoli citací

Závěr

- představa lineárního vývoje je zplošťující
- stojí za to přemýšlet o dějinách jazykovědy jako kontinuální hře textů a paradigmatických úseků